

POTUJEM V PRETEKLOST 7: delovni zvezek (rešitve)

5 SREDNJI VEK

Uvodna naloga

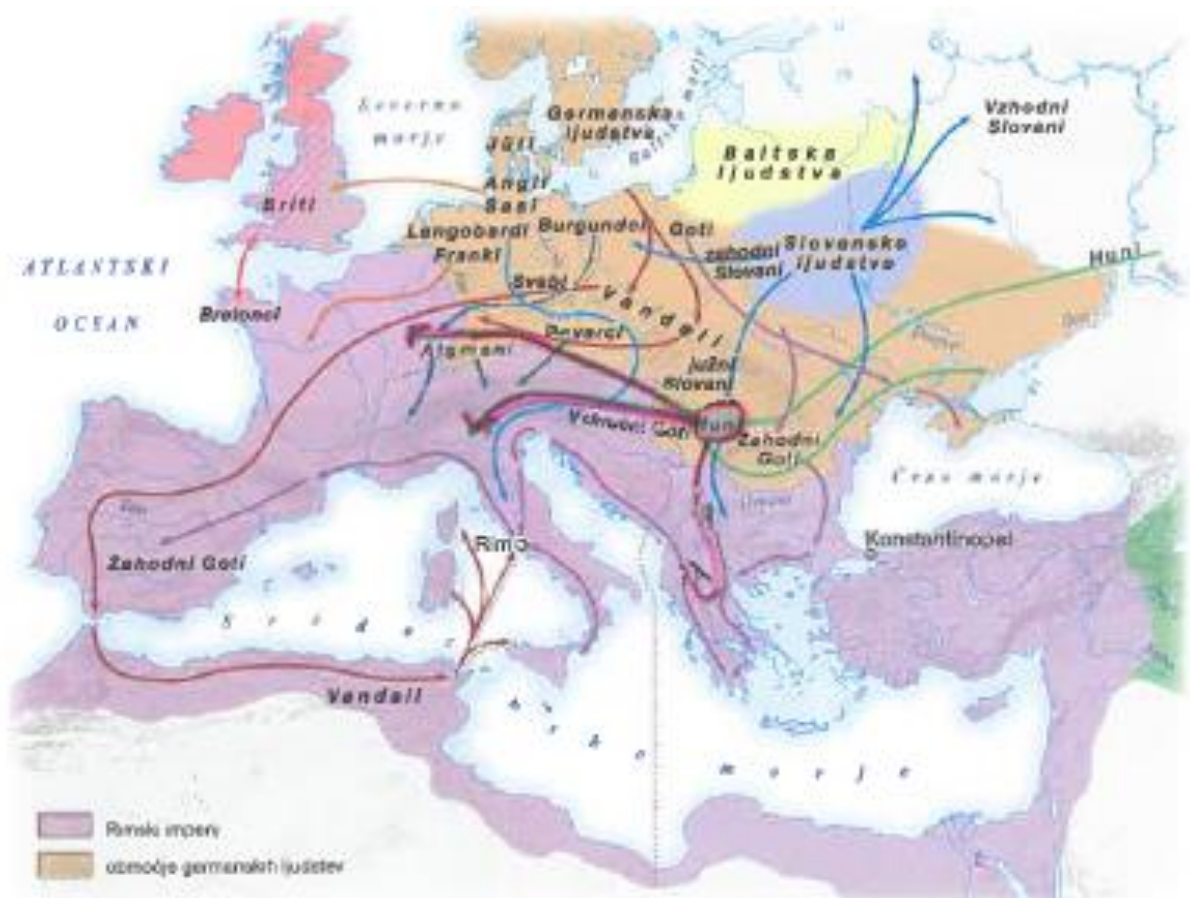
Individualni odgovor.

Preseljevanje ljudstev – nastajanje nove Evrope

1.

	GERMANI	SLOVANI
Kje je bila njihova pradomovina?	severna in srednja Evropa	Vzhodna Evropa
Kam so se selili?	v srednji, zahodni in južni Evropi	Vzhodna in jugovzhodna Evropa
Zakaj so se selili?	zaradi pomanjkanja hrane, umikanja pred Huni, privlačnosti bogastva in podnebja v Rimskem imperiju	

2.

3. in 4

POLITIČNA S.	GOSPODARSKA S.	DRUŽBENA S.	KULTURNA S.	VERSKA S.
propad Zahodnorimskega imperija, nove germanske države	propad obrt in trgovine, propad mest	propad meščanstva, povečanje kmetov	upad pismenosti, uveljavitev germanskih in slovanskih jezikov	razširitev vere v več bogov

5.

- a) 476 - konec Zahodnorimskega cesarstva
- b) 1492 - K. Kolumb pripluje v Ameriko
- c) 1016

Dodatna naloga

- Germanska plemena so se preko današnjega slovenskega ozemlja preseljevala, večinoma proti zahodu.
- Langobardi, Zahodni in Vzhodni Goti
- Da so imeli razvite obrti (kovaštvo) in trgovino (raznoliko drago kamenje), da so bili razdeljeni na družbene sloje (predmeti so dragoceni in pripadajo višjemu sloju).

Frankovska država – evropsko kraljestvo

1.

a) Frankovska država, Vzhodnogotska država, Zahodnogotska država, Država Svebov ...

b) Na jugovzhodu Evrope je obstajalo Bizantinsko cesarstvo (nastalo iz Vzhodnorimskega cesarstva), katerega vojska je v času cesarja Justinijana osvojila ozemlja ob Jadranskem morju in na severu Afrike.

c) Današnje slovensko ozemlje je po propadu Rimskega imperija postalo del Vzhodnogotske države. V času cesarja Justinijana je del slovenskega ozemlja zavzelo Bizantinsko cesarstvo.

2.

- Bil je dober vojak.
- Bil je sposoben vladar, državo je dobro vodil.
- Želel je pravično vladati in je dal napisati zakone, ki so urejali življenje v skupnosti.
- Spodbujal je učenje, tudi sam se je vse učenje učil.
- Spodbujal je krščansko vero.
- Želel je obnoviti veličino nekdanjega Rimskega cesarstva.

3.

a)

b)

- na jugozahodu do: Španije (do reke Ebro);
- na jugu do: Apeninskega polotoka;
- na severu do: Danske;
- na severovzhodu do: reke Labe in današnje Češke;
- na jugovzhodu do: Panonske nižine.

č) DA

d)

- S kom se je bojevala na jugozahodu? Z Arabci iz današnje Španije (Kordobski emirat).
- S katerimi plemeni se je bojevala na severo- in jugovzhodu? S slovanskimi plemeni.

4.

V zgodovinskem spominu je ohranjen kot dober, zelo sposoben vojak in učen vladar.

Dodatna naloga

- za Karla Velikega: Njegov ugled med voditelji tedanje Evrope se je povečal, bil je najpomembnejši vladar v zahodni Evropi. Postal je branitelj in zaščitnik krščanske vere v Evropi.
- za dediščino nekdanjega Rimskega cesarstva: Okrepilo je njegovo dediščino in spomin nanj.

Prve slovanske državne tvorbe v Vzhodnih Alpah

1.

2.

b) Samo ozek del na severu.

c) Današnje Avstrije.

3.

- Karantanci so se preživljali s poljedelstvom in živinorejo, med drugim so se ukvarjali tudi s čebelarstvom. Razvita je bila tudi obrt.
- Bivališča so bile polzemljanke, v zemljo vkopane koče. Pri gradnji so uporabljali les in slamo za streho.
- Karantanska družba se je delila na tri svobodne sloje: plemstvo, koseze (vojaki), kmete. Vojni ujetniki so bili pogostokrat sužnji.

4.

a) Knez je bil voditelj Karantanije, najpomembnejši med plemiči.

b)

- namen obreda: S strani ljudstva (svobodnih kmetov) potrditi voditelja Karantanije.
- pomen obreda: Dokazuje, da je pri ustoličevanju voditelja sodelovalo ljudstvo.

c) Knežji kamen

5. gl. zemljevid pri nalogi 2.

6.

Brižinski spomeniki iz 10. stoletja so najstarejše besedilo, zapisano v takratnem slovenskem jeziku. Namenjeni so bili širjenju krščanske vere.

7.

POLITIČNA ORGANIZACIJA	<i>Samostojna kneževina Karantanija je bila ukinjena in spremenjena v frankovsko upravno enoto (grofijo), ki je bila pod nadzorom frankovskega kralja. Karantanski knez je bil odstavljen. Karantansko ozemlje je bilo podrejeno frankovskemu kraljevemu uradniku (grofu).</i>
DRUŽBENE SPREMEMBE	<i>Karantansko ozemlje je bilo razdeljeno na več manjših posesti, ki so jih dobili v upravo pretežno bavarski plemiči. Kmetje so postali podrejeni plemičem. Položaj kosezov se je poslabšal, saj so postali le (svobodni) kmetje.</i>
KULTURNE SPREMEMBE	<i>V naslednjih desetletjih je potekalo utrjevanje krščanske vere. V tem času so bili zapisani Brižinski spomeniki. Karantansko območje je prevzelo karolinško kulturo.</i>

8. gl. zemljevid pri nalogi 2.

9. gl. zemljevid pri nalogi 2.

Fevdalizem in nastajanje evropskih držav

1.

1 KRALJ		<p>vodil je državo • odločal o državnih zadevah • lastnik vse zemlje • zemljiško gospodarstvo ali fevd</p> <p>Kralj je vodil državo in odločal o državnih zadevah. Bil je lastnik vse zemlje v državi, ki jo je podeljeval svojim zvestim pomočnikom. Ta posest se je imenovala zemljiško gospodarstvo ali fevd.</p>
2 VIŠJI PLEMIČI		<p>kraljevi pomočniki • vazali • višje plemstvo • nižje plemstvo • zemljiški gospodarji ali fevdalci</p> <p>Višji plemiči so bili kraljevi pomočniki (uradniki, vojaki) ali škofje. Od kralja so kot plačilo za svojo službo dobili zemljiško posest, zato so imenovani tudi zemljiški gospodarji ali fevdalci. Nižji plemiči so bili vojaki (vitezi), ki so služili višjim plemičem.</p>
3 NIŽJI PLEMIČI		<p>izgubili svobodo • podložniki ali tlačani</p> <p>Kmetje so živeli na fevdu in obdelovali zemljo. Bili so nesvobodni, podložni fevdalcu, zato jih imenujemo podložniki (tudi tlačani).</p>
4 KMETJE		<p>izgubili svobodo • podložniki ali tlačani</p> <p>Kmetje so živeli na fevdu in obdelovali zemljo. Bili so nesvobodni, podložni fevdalcu, zato jih imenujemo podložniki (tudi tlačani).</p>

ZAŠČITA: Kralj je ščitil svoje plemiče, ti pa kmete na svoji posesti.

ZVESTOBA: Kmetje so morali biti zvesti fevdalcu, nižji plemiči svojih gospodom (višjim plemičem), le-ti pa kralju.

2.

a)

RIMSKO-NEMŠKO CESARSTVO	KRALJEVINA FRANCIJA	KRALJEVINA ANGLIJA	PAPEŠKA DRŽAVA
<ul style="list-style-type: none"> • Papež je prvega voditelja Otona I. Velikega okronal za (rimskega) cesarja. ▪ Segalo je od Nemčije do Italije; vključevalo je tudi današnje slovensko ozemlje. ▪ Uporablja se tudi ime Sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Največji nasprotnik njenega kralja je bil angleški kralj, ki je bil lastnik obsežnih posesti, na primer v Vojvodstvu Normandija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kralj je moral na začetku 13. stoletja podpisati dokument (Magna Charta ali Velika listina svoboščin), s katerim so plemiči omejili njegovo oblast. Kralj ni smel povišati davkov brez privolitve plemstva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Papež je od frankovskega kralja v last dobil ozemlje v srednji Italiji. ▪ Sprva so bili kralji zaščitniki cerkve, ko pa se je njena moč dvignila, so bili s papežem velikokrat v sporu.

- b) Kijevsko državo in Kordobski kalifat
- c) Rimsko-nemško cesarstvo in Kraljevina Francija
- č) fevdalna razdrobljenost

3.

- Vikingi so bili v srednjem veku prebivalci Skandinavije, germanskega porekla.
- Ukvarjali so se s kmetijstvom in trgovino.
- V času med 9.-10 stoletjem so bili poznani po roparskih pohodih v zahodno in severozahodno Evropo, kjer so ropali in ugrabljali ljudi.

4.

		1	F	E	V	D	A	L	C	I			
		2	T	L	A	Č	A	N	I				
			3	Z	V	E	S	T	O	B	O		
		4	K	R	A	L	J						
		5	D	E	Ž	E	L	N	I	K	N	E	Z

VAZAL – kdor je v podrejenem odnosu, kot višji plemiči do kralja ali nižji plemiči do višjih plemičev

Dodatna naloga

V vpadih Vikingov kralji evropskih držav niso uspeli zaščititi svojih prebivalcev. Prestrašeni kmetje so se po zaščito zatekali k plemičem, kar je okrepilo moč fevdalcev. Kmetje so jim v zameno za zaščito obljubili zvestobo in postali nesvobodni podložniki.

Slovenski prostor v okviru Rimsko-nemškega cesarstva

1.

a) BENEŠKO REPUBLIKO, RIMSKO-NEMŠKO CESARSTVO, KRALJEVINO OGRSKO

b)

c)

Goriška	Kranjska	Koroška
Gorica	Ljubljana	Št. Vid

Č) Štajerska, Koroška, Goriška

d) Individualen odgovor.

e) Habsburžani

2.

a) Obsegala je več delov, največji med njimi so bili na Štajerskem, Kranjskem in v Slavoniji, en del tudi na Koroškem.

b) S Celjskimi grofi.

3.

Iz vira izhaja, da so se Celjski iz nižjih povzpeli v višje plemiče in so se s porokami uspeli povezati z mnogimi pomembnimi vladarskimi družinami, med katerimi so bili najpomembnejši Luksemburžani.

Dodatna naloga

Simbol Celjskih grofov so tri rumene zvezde, ki jih danes lahko vidimo v slovenskem grbu in grbu Mestne občine Celje (saj so Celjski izhajali iz Celja).

Plemiči in kmetje

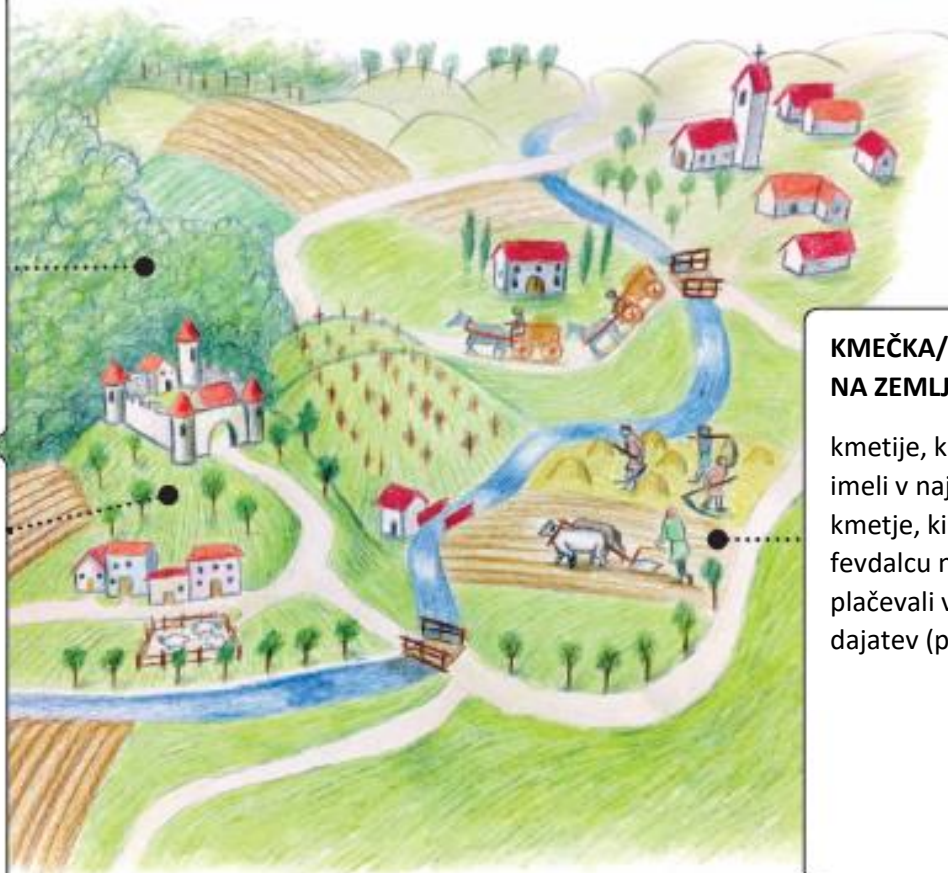
1.

SRENJSKA/ SKUPNA ZEMLJA –

Pašniki in gozdovi, ki so jih izkoriščali fevdalec in kmetje na fevdu.

PRIDVORNA ZEMLJA –

Posest okoli fevdalčevega gradu, ki so jo obdelovali kmetje (tlaka) in služabniki in kjer so pridelovali hrano za fevdalčevo družino.

KMEČKA/RUSTIKAL NA ZEMLJA –

kmetije, ki so jih imeli v najemu kmetje, ki so fevdalcu najemnino plačevali v obliki dajatev (pridelkov).

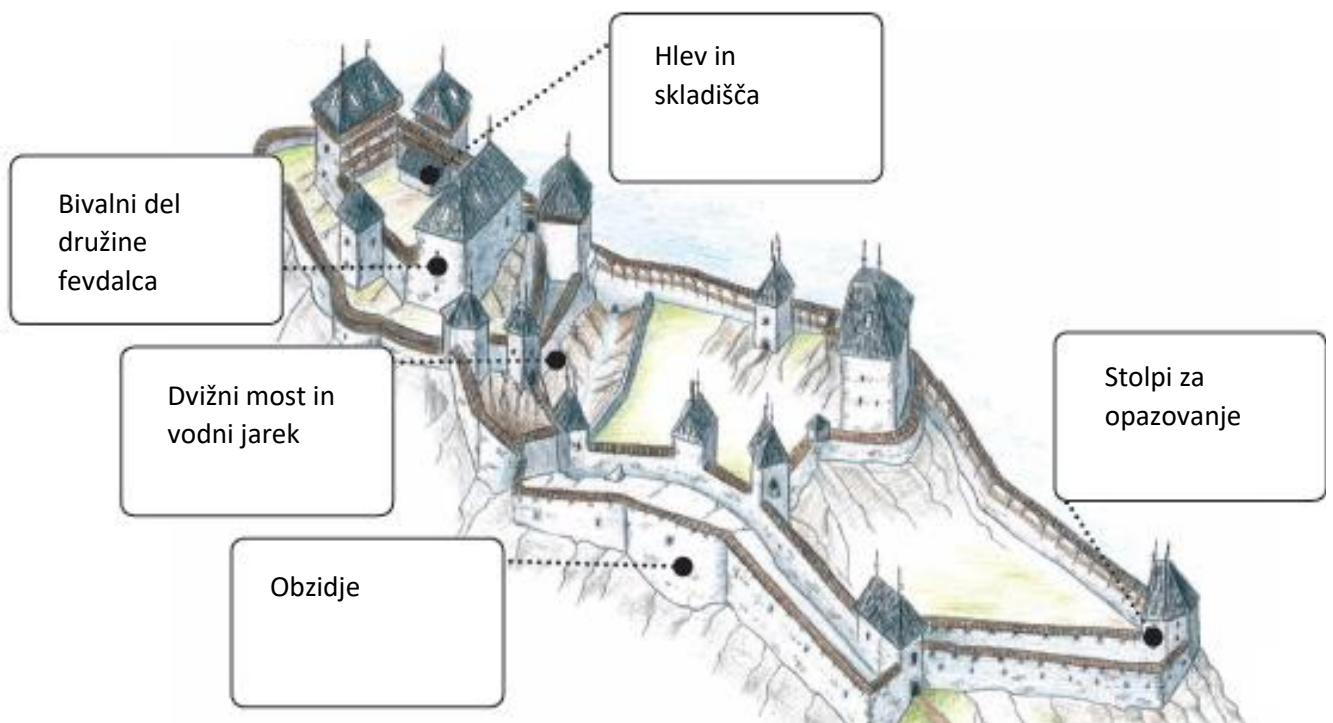
2.

Samozadostna posest pomeni, da so fevdalec in kmetje, ki so živeli na posesti, skoraj vse dobrine za hrano, orodje, orožje, oblačila in obutev pridelali na posesti. Posledica tega je bila, da so bile potrebe po trgovini majhne, na primer zunaj fevda so kupovali le sol, začimbe, železne predmete ...

3.

- Način življenja: Plemiči so bili predvsem vojaki, ki so večino svojega življenja preživeli v bojih. Ko so bili doma, so skrbeli za svoj grad in svojo posest.
- Način oblačenja: v spopadih so plemiči nosili bojno opremo, na katero so zaradi razpoznavnosti pritrdili svoje grbe. V vsakdanjem življenju so nosili oblačila živahnih barv iz dragocenega blaga.
- Način prehranjevanja: Prehrana plemičev je bila raznolika in obilna, na mizi je vedno bilo meso, domačih in divjih živali. Ob koncu srednjega veka so v kuhinji redno uporabljali začimbe.

4.

5.

- Način življenja: Kmetovanje, katerega tempo so določali letni časi. Najpomembnejši del leta je bilo poletje, prevsem žetev. Kmetje so obdelovali svoje kmetije, na zahtevo fevdalca pa so morali delati tudi na pridvorni posesti.
- Bivališča: Kmečke hiše so bile preproste, z največ dvema prostoroma. Pozimi so si prostor delili z živalmi. Pohištva skoraj ni bilo, ležišča so si uredili na tleh iz slame. Kuhali so na odprtem ognjišču.
- Način oblačenja: Obleka je bila iz tkanin, ki so jih stkali kmetje sami (volna, lan), tudi obleke so si sešili sami. Obleke niso smele biti svetlih barv.
- Način prehranjevanja: Prehrana je bila skromna in enolična: kruh, kaše, zelenjava, sadje, mleko. Meso je bilo redko. Če je bila zaradi suše letina slaba, je bilo veliko pomanjkanje.

Dodatna naloga

Šah je igra, ki simulira vojskovanje. Ker so bili plemiči vojaki, je igra dejansko predstavljala vživljanje v njihovo realno življenje.

Krščanska cerkev in samostani

1.

- a) Na ozemlju današnje Nemčije.
- b) Med Germani je širil krščansko vero in tiste, ki so bili pogani, spreobračal v kristjane.
- c) Potoval je po deželi, zbiral kristjane, izobraževal duhovnike ter ustanavljal škofije in samostane.

2.

Zahodna krščanska cerkev in vzhodna krščanska cerkev

3.

- a) Ne, menihi niso imeli svoje lastnine.
- b) Menihi so molili desetkrat na dan.
- c) Vsaj dve uri.
- č) Od 11 do 12 ur.
- d) Benediktinci, kartuzijani, cistercijani, frančiškani ...

4.

Središče krščanske vere	Menihi so molili, opravljali verske obrede in živeli v skladu s krščanskim verskim naukom.
Kulturno središče	Menihi so zbirali in prepisovali antične knjige, imeli knjižnice srednjeveških rokopisov.
Gospodarsko središče	Samostani so bila samozadostna zemljiška gospodstva, ki so jih obdelovali podložniki. Menihi sami so obdelovali vrtove in sadovnjake.

Dodatna naloga

S prepisovanjem antičnih knjig so menihi ohranili antično znanje in omogočili njegov prenos v evropsko kulturo.

Trgovina, srednjeveška mesta in meščani

1.

Čas po 1000–1300, saj na sliki vidimo plug in vodni mlin.

2.

Ena tretjina	Ena tretjina	Ena tretjina
Žito, ki se poseje jeseni: rž, pšenica	Žito, ki se poseje spomladi: oves, ječmen	Prazna njiva, travnik

3.

Leva slika: tkalska obrt; desna slika: kovaštvo

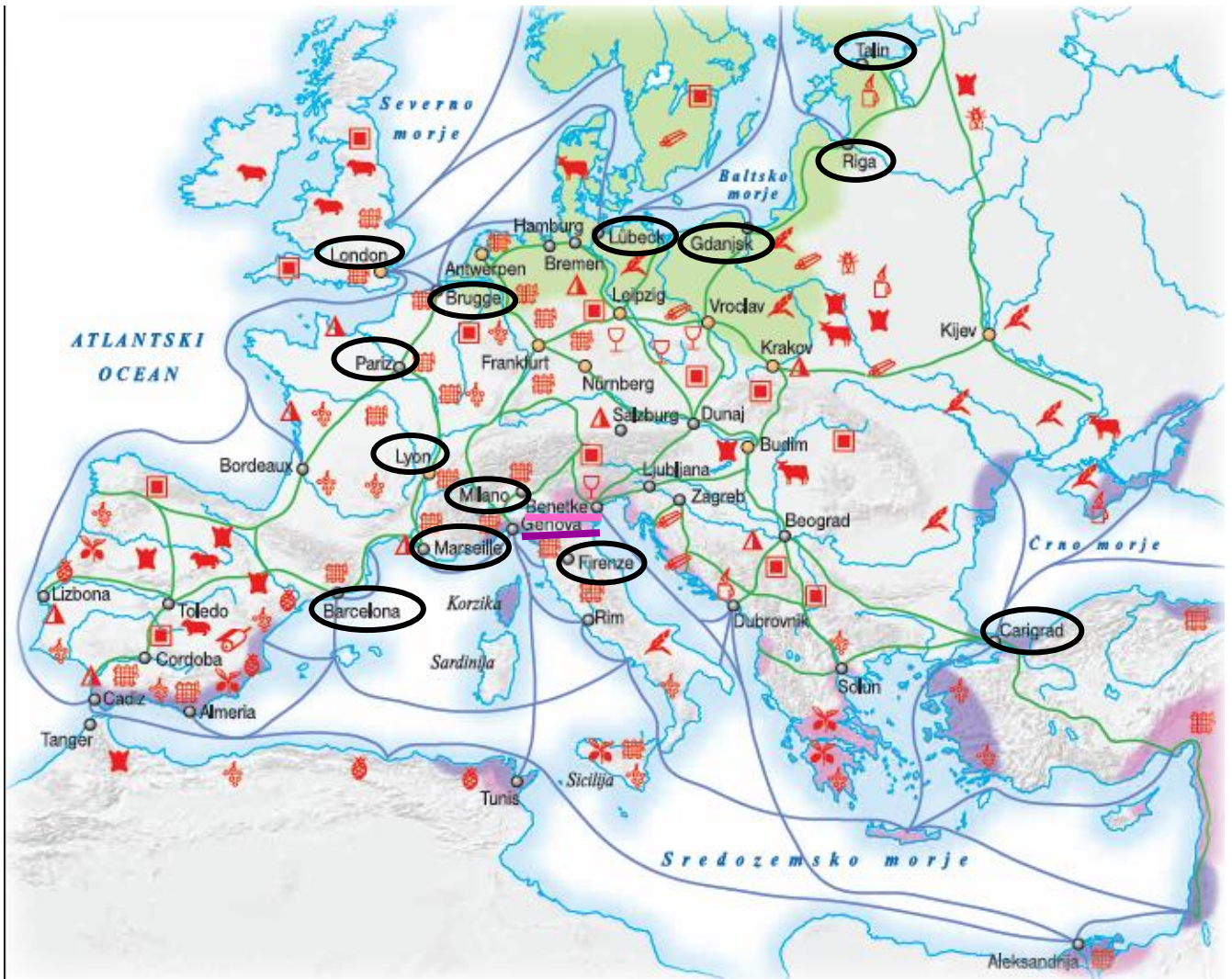
4.

a) Ceh je bil združba obrtnikov iste obrti v nekem mestu.

b) Ker je kršil pravila ceha, saj je goljufal svoje stranke.

c) O nalogi, da nadzoruje kakovost blaga, ki so ga izdelovali in prodajali člani ceha.

5.

a) Trgovsko območje Genove je obsegalo Korziko, obale Španije, zahodne Male Azije, Črnega morja in Tunizije.

b) Trgovsko območje Benetk se je raztezalo vzdolž vzhodne obale Jadranskega morja, v Grčiji, na obalah vzhodnega Sredozemlja.

c) Trgovsko območje zveze Hansa se je raztezalo ob obalah Baltiškega in Severnega morja.

d)

-   najdišča in predelava kovin
-   usnje in krzno
- južno sadje
- olivno olje
- trta
-   žito
-   soline, solni rudniki
- les
-   vosek
- steklo
- papir
-   tkanine
- čebelarstvo
-    živinoreja

6.

 v 13. stoletju:	Ljubljana, Kamnik, Kranj, Maribor, Škofja loka ...
 v 14. stoletju:	Gorica, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Ormož ...
 v 15. stoletju:	Krško, Celje, Slovenska Bistrica, Kočevje ...

7.

- 1 pravica do svobode; meščani so bili svobodni
- 2 pravica do tržnega miru
- 3 pravica do obzidja in obrambe
- 4 pravica do sejmov

8.

- Mesta so nastala ob prometnih poteh, prehodih čez reko, gradovih, cerkvah ...
- Mesto je bilo zaščiteno z kamnitim obzidjem, vhod v mesto je bil mogoč le skozi mestna vrata.
- Hiše v mestu so bile zidane tesno skupaj.

9.

- Meščani in njihove dejavnosti: obrtniki so v svojih delavnicah izdelovali najrazličnejše obrtne izdelke, trgovci so prodajali blago iz drugih krajev. Med meščani so bile priljubljene javne prireditve, na primer zabave, procesije, javna kaznovanja ...
- Značilnosti mestnih hiš: Bile so večinoma narejene iz lesa, kar je v primeru požara lahko pomenilo veliko nevarnost za mesto, saj se je le-ta lahko hitro razširil.
- Bivališča meščanov: Spodnji del hiše je bil namenjen delavnici ali trgovini, zgornji pa bivanju družine. Bogatejše družine so imele večje hiše.
- Obkroženi znaki so označevali vrsto obrtne delavnice.

Dodatna naloga

Mestni statuti so bila pravila življenja v mestih, določala so tudi kazni v primeru kršitev pravil.

Kulturni dosežki v srednjem veku

1.

Individualni odgovori.

2.

V srednjem veku so bile v medicini dejavne zlasti ženske, ki so pripravljale različne zdravilne zeliščne napitke ali mazila. Medicine niso študirale, temveč so si izkušnje pridobile s praktičnim zdravljenjem.

3.

- Predavanja so potekala v latinskem jeziku.
- Predavatelj je bral iz knjige ali razlagal, študenti pa so se snov naučili na pamet.
- Študenti so prihajali iz bogatih meščanskih ali plemiških družin.

4.

	Družbeni sloj	Značilnost kulture
	MEŠČANI	V času sejmov so bile zabave. Ob verskih praznikih so bile značilne tudi procesije in verske igre.
	PLEMIČI	Zelo priljubljeni so bili viteški turnirji. Razširjena je bila pripovedna poezija o junakih.
	KMETJE	Značilna so bila praznovanja v zvezi z letnimi časi in verskimi prazniki, ko so kmetje peli ljudske pesmi in plesali ljudske plese.

5.

Samostanska cerkev svete Gertrude, Nivelles, Belgija

Slog in čas:
romanika, 10.-12. stoletje

Značilnosti:

- debeli zidovi
- okrogli stebri
- ozka polkrožna okna
- polkrožni loki
- oboki

Katedrala v Kölnu, Nemčija

Slog in čas:
gotika, od 12. stoletja dalje

Značilnosti:

- izjemno visoke cerkve
- ozka in zašiljena okna
- poslikana okna (vitraji)
- visoki zašiljeni oboki
- rebrasti stebri

Dodatna naloga

V srednjem veku je bilo močno prisotno praznoverje. A vendar je bila srednjeveška miselnost močno prežeta s krščansko vero, ki je narekovala način obnašanja, odnose med ljudmi, tudi ritem praznikov. V nasprotju s splošnim prepričanjem, srednji vek ni bil temačen, temveč poln veselja, zabav in praznovanj, npr. v letu dni so praznovali kar 100 (verskih) praznikov.